

Platnost Božích slibů (Ga 3,15–20)

Texty na tento týden

Ga 3,15–20; Gn 9,11–17; Mt 5,17–20; Ex 16,22–26; Gn 15,1–6

Základní verš

„Kdyby totiž dědictví plynulo ze zákona, nebylo by založeno na slibu. Abrahamovi je však z milosti Bůh přičkl svým slibem.“ (Ga 3,18)

Novinář se zeptal jednoho politika: „Dodrželi jste všechny sliby, které jste dali během předvolební kampaně?“ Politik pohotově odpověděl: „Ano, samozřejmě... No ... minimálně ty, které jsme plánovali dodržet...“.

Každý z nás se již nejednou ocitl v situaci, kdy byl nějakým způsobem součástí nesplněného slibu. Buď jsme my sami slib nedodrželi, nebo jej nedodržel někdo, kdo něco slíbil nám.

Lidé někdy něco slíbí a jsou odhodláni svůj závazek splnit, ale později se jim to nepodaří nebo ze strachu či pohodlnosti couvnou. Jiní něco slibují, ale ve chvíli, kdy slova vyřknou nebo vytukají zprávu na klávesnici, vědí, že jejich slova jsou obyčejná lež.

Naším štěstím je, že Boží zaslíbení jsou zcela jiného druhu. Boží slovo je jisté a neměnné. Hospodin říká: „Jak jsem slíbil, tak to uskutečním, jak jsem si předsevzal, tak to splním“ (Iz 46,11).

Tento týden zaměříme svoji pozornost na vztah mezi Božím zaslíbením daným Abrahamovi a zákonem, který dostali Izraelci o 430 let později. Jak máme rozumět vztahu mezi těmito dvěma událostmi? Co z toho vyplývá pro hlásání evangelia?

Nezrušitelná závěť (Ga 3,15)

Bratří, znázorním to příkladem: ani lidskou závěť jednou právoplatně potvrzenou nemůže nikdo zrušit nebo k ní něco přidat. (Ga 3,15)

Osobní studium

Přestože Pavlovi protivníci připouštěli, že Abrahamův život charakterizovala především víra, apoštol věděl o jejich pochybnostech souvisejících se zákonem, který dal Bůh Izraelcům čtyři století po Abrahamovi. Nesouviselo třeba vydání zákona se zrušením všech předchozích dohod?

Přečti si text Ga 3,15. Jak rozumíte Pavlově analogii mezi poslední vůlí člověka a Boží smlouvou s Abrahamem? „Závěť“ je platná teprve po smrti toho, kdo ji sepsal, ale Bůh nemůže zemřít. Co tím tedy Pavel podle vás myslel?

Smlouva a závěť jsou ve své podstatě odlišné. Smlouva je většinou vzájemný souhlas mezi dvěma nebo více lidmi či stranami. Často může být označena i jako dohoda, úmluva nebo kontrakt. Naproti tomu závěť (testament, poslední vůle) je prohlášením jednoho člověka, který se sám rozhodl něco odkázat druhému. Apoštol Pavel záměrně používá pro popis Boží smlouvy s Abrahamem řecké slovo *diathéke*, které naznačuje právě tuto myšlenku rozhodnutí jedné strany. Boží „smlouva“ s Abrahamem byla založena výhradně na Boží vůli a Božím jednání. Neobsahovala žádné *pokud* ani *ale*. Abraham měl jednoduše vzít Boha za slovo a očekávat splnění jeho slibů.

Pavlovo přirovnání Božích zaslíbení daných Abrahamovi k závěti (poslední vůli) je pro nás poměrně neobvyklé. Závěť, jak ji známe my v naší kultuře, totiž začíná platit po smrti zůstavitele. Bůh však nemůže zemřít. Pavlova argumentace pravděpodobně vychází ze starého židovského práva, které znalo jeden druh závěti označovaný pojmem *mattanah*. Tento typ závěti a odkázání majetku nebyl vázán na smrt toho, kdo něco odkazoval (odkázaný majetek přecházel na dědice okamžitě), a po oficiálním sepsání již nemohl být změněn. Právě to je myšlenka, se kterou pracuje Pavel při své argumentaci v Ga 3,15: To, co Bůh přislíbil jako svůj „odkaz“ Abrahamovi a jeho potomkům, je pevně dáno, následné změny jsou vyloučeny! Boží smlouva je tedy zaslíbením (Ga 3,16) – a Bůh v žádném případě svá zaslíbení neruší (Iz 46,11; Žd 6,18).

Aplikace

Přečti si texty Gn 9,11–17; 15,18 a 17,1–21 a nahraď v nich výraz „smlouva“ slovem „zaslíbení“. V čem se tyto texty stávají srozumitelnějšími, pokud vnímáš Boží smlouvu jako zaslíbení? Jak ti tato změna pomáhá lépe pochopit povahu Boží smlouvy s námi? Co tě tyto texty učí o Božím charakteru a o tom, že mu můžeš důvěřovat?

Exkurz: Víra a zákon

To tedy vírou rušíme zákon? Naprosto ne! Naopak, zákon potvrzujeme. (Ř 3,31)

Co tedy máme říci? Že zákon je hříšný? Naprosto ne! Ale hřích bych byl nepoznal, kdyby nebylo zákona. Vždyť bych neznal žádostivost, kdyby zákon neřekl: „Nepožádáš!“ (Ř 7,7)

Osobní studium

Pavel v Listu Galatským velmi důrazně hájí absolutní důležitost víry ve vztahu člověka k Bohu. Právě život Abrahama toho byl jasným příkladem. Opakovaně prohlašoval, že ani obřízka, ani žádné jiné „skutky zákona“ nejsou nezbytným předpokladem spasení, protože „člověk se nestává spravedlivým před Bohem na základě skutků přikázaných zákonem“ (Ga 2,16). Navíc znamením opravdově věřících nejsou skutky zákona, ale víra. Pavlovo opakované odmítání skutků zákona vede k otázkám: Ztratil zákon veškerou důležitost? To Bůh opravdu se zákonem skoncoval?

Přečti si text Ř 3,31 a porovnej ho s následujícími verši: Ř 7,7.12; 8,3 a Mt 5,17–20. Co se můžeme z těchto textů dozvědět o zákoně a o jeho platnosti nebo závaznosti pro věřícího člověka?

Pavlův argument z Ř 3,31 je obdobou jeho výroku o víře a zákoně v Listu Galatským. Pavel uznával, že někteří mohou dojít k závěru, že vyvyšuje víru na úkor zákona. Proto si klade řečnickou otázku: „To tedy vírou rušíme zákon?“ Pavel používá řecké slovo *katargeó* přeložené v Ř 3,31 jako „rušíme“ („vyprazdňujeme“ – BK) poměrně často. Ptá se na „zrušení“ Boží věrnosti (Ř 3,3), hovoří o „zrušení“ nepřátelství (Ef 2,14.15; ČSP; B21), o „zbavení moci“ těla hříchu (Ř 6,6) nebo dokonce o tom, že Bůh „zruší“ břicho i jídlo (1K 6,13). Pokud by Pavel chtěl prosazovat myšlenku, že zákon byl prostřednictvím kříže zcela odstraněn – jak se někteří lidé i dnes domnívají, že tak učil – pak by to udělal právě v tomto kontextu. Pavel však tento názor nejen odmítá velmi rázným „Naprosto ne!“, ale dokonce tvrdí, že víra, kterou hlásá, zákon „potvrzuje“.

„Plán ospravedlnění skrze víru zjevuje Boží úctu k zákonu tím, že Bůh vyžadoval a zároveň poskytl obět smíření. Pokud by ospravedlnění z víry zrušilo zákon, pak by na vysvobození hříšníků z hříchu a na obnovení klidu s Bohem nebyla nutná Kristova obět smíření. Kromě toho skutečná víra s sebou přináší bezvýhradnou ochotu jednat v souladu s Boží vůlí a žít životem poslušnosti jeho zákonu. ... Opravdová víra, založená na upřímné lásce ke Spasiteli, může vést jedině k poslušnosti.“ (6BC 510)

Aplikace

Jaké důsledky by mělo, kdyby Pavel opravdu stál za tím, že víra ruší potřebu dodržovat zákon. Znamenalo by to, že cizoložství, krádež nebo dokonce vražda už nejsou hříchem? Přemýšlej o smutku, bolesti a utrpení, kterým by ses mohl vyhnout už jen na základě toho, že bys žil podle Božího zákona. Jakou bolest nebo trápení jsi zažil jen proto, že jsi neuposlechl Boží zákon? Co ses z toho naučil?

Smysl zákona (Ga 3,16–19)

16Slib byl dán Abrahamovi a „jeho potomku“; nemluví se o potomcích, nýbrž o potomku: je jím Kristus. 17Chci tím říci: Smlouvu, od Boha dávno pravoplatně potvrzenou, nemůže učinit neplatnou zákon, vydaný teprve po čtyřech stech třiceti letech, a tak zrušit slib. 18Kdyby totiž dědictví plynulo ze zákona, nebylo by založeno na slibu. Abrahamovi je však z milosti Bůh přiřkl svým slibem. 19Jak je to potom se zákonem? Byl přidán kvůli proviněním jen do doby, než přijde ten zaslíbený potomek; byl vyhlášen anděly a svěren lidskému prostředníku. (Ga 3,16–19)

Osobní studium

Přečti si text celé třetí kapitoly Listu Galatským. O jakém zákoně podle tebe Pavel mluví? Jak zákon charakterizuje? Co je podle Pavla úkolem zákona?

Pavel musel nutně čelit otázce, jakou roli tedy má zákon (Tóra) v dějinách spásy, pokud není zdrojem naší záchrany. Byl přesvědčen o tom, že jeho funkce je především odhalující, protože otevřeně pojmenovává hřích pravým jménem a představuje jej jako porušení Boží vůle (viz Ř 3,20; 5,20). V jeho světle je pak zřejmá beznadějnost lidské situace a potřeba pomoci. Proto je zde také slib o příchodu Mesiáše, Zachránce. V tomto smyslu tedy zákon plní svou roli „jen do doby, než přijde ten zaslíbený potomek“.

Židé to v Pavlově době viděli odlišně. Zákon pro ně byl „nesmrtelný“ a „prvorozený všeho stvoření“, což znamenalo, že právě kvůli němu byl svět stvořen. Pavel ovšem podřazuje zákon Božím zaslíbení a staví jej do „pomocné“ role v Božím plánu spásy. Jeho omezenou roli vidí v tom, že naše spravedlnost nepochází ze skutků zákona. Ve své podstatě je ale poselství Božího zákona trvale platné a užitečné a stále nám ukazuje ohavnost hříchu (Ř 7,12.13).

„Zákon působí jako zvětšovací sklo. Lupa nezvyšuje počet špinavých fleků, které znečišťují oděv, ale dělá je viditelnějšími a odhaluje jich více, než člověk dokáže vidět pouhým okem.“ (Hendriksen William, *New Testament Commentary, Exposition on Galatians*. Grand Rapids, MI: Baker, 1968, str. 141)

Aplikace

V čem ti zákon pomáhá rozpoznat vážnost tvé hříšnosti? Jak tě zákon přibližuje ke Kristu? Jak bys někomu vysvětlil smysl a význam zákona?

Trvání Božího zákona (Ga 3,16–19)

***17* Chci tím říci: Smlouvu, od Boha dávno právoplatně potvrzenou, nemůže učinit neplatnou zákon, vydaný teprve po čtyřech stech třiceti letech, a tak zrušit slib. ... *19* Jak je to potom se zákonem? Byl přidán kvůli proviněním jen do doby, než přijde ten zaslíbený potomek; byl vyhlášen anděly a svěren lidskému prostředníku. (Ga 3,17.19)**

Osobní studium

Přečti si texty Gn 9,5.6; 18,19; 26,5; 39,7–10 a Ex 16,22–26. Co můžeš na základě těchto textů usuzovat o existenci zákona před jeho vydáním na hoře Sínaj? Jak rozumíš Pavlovým slovům, že zákon byl „přidán“ na hoře Sínaj?

Bůh nepotřeboval zjevit Abrahamovi svůj zákon v hromech a blescích, v zemětřesení a v hrozbě smrti (Ex 19,10–23). Proč tedy Izraelcům předal svůj zákon právě takovým hrůzostrašným způsobem? Příčinou bylo, že Izraelci během svého egyptského otroctví ztratili ze zřetele Boží velikost a jeho etické zásady. Právě proto si potřebovali uvědomit oblundnost své hříšnosti a nesrovnatelnou svatost Boha a jeho zákona. Zjevení na hoře Sínaj tomu určitě napomohlo.

Přečti si text Ga 3,16–19. Jak rozumíš Pavlovým slovům, že zákon byl „byl přidán kvůli proviněním jen do doby, než přijde ten zaslíbený potomek; byl vyhlášen anděly a svěren lidskému prostředníku“?

Mnozí chápou uvedený text v tom smyslu, že zákon vydaný na hoře Sínaj byl jen dočasný. Začal platit 430 let po Abrahamovi a přestal platit Kristovou smrtí na kříži. Takový výklad je však v rozporu nejen s tím, co říká Pavel o zákonu v Listu Římanům, ale také s Ježíšovými slovy (Mt 5,17–19).

Častá chyba, kterou dělají čtenáři těchto veršů v Listu Galatským, spočívá v předpokladu, že výraz „do doby“ („dokud“ ČSP; „až“ B21) znamená vždy jen dočasnost. Opak je však pravdou. Když žalmista popisuje člověka, který se bojí Hospodina, říká: „Jeho srdce je upevněné, nebude se bát, až jednou pohledne na své protivníky“ (Ž 112,8; ČSP). Znamená to snad, že když uvidí pád svých protivníků, začne se bát? Určitě ne. Ve Zjevení Ježíš říká: „Jenom se pevně držte toho, co máte, *dokud* nepřijdu“ (Zj 2,25). Má Ježíš na mysli, že když přijde, nebudeme mu již muset být věrní?

Význam zákona neskončil Kristovým příchodem. Zákon bude poukazovat na hřích, dokud bude hřích existovat. Pavel říká, že Kristův příchod označuje rozhodující bod lidských dějin. Kristus udělal to, co zákon nemohl udělat nikdy – přinesl skutečné řešení problému hříchu. Ospravedlňuje hříšníky a svým Duchem v nás naplňuje požadavky zákona (Ř 8,3.4).

Aplikace

Kdy sis naposledy řekl: „kdyby Hospodin pro mě udělal tohle nebo tamto, pak už bych nikdy neměl pochybnosti“? Přemýšlej v této souvislosti nad tím, co se odehrálo na Sínaji. Izraelité viděli úžasné projevy Boží moci, a přesto neustále hřešili. Co se z toho můžeš naučit o povaze skutečné víry a o tom, jak ji můžeme získat a udržet si ji? (Viz také Ko 2,6.)

Nadřazenost zaslíbení (Ga 3,19.20)

¹⁹Jak je to potom se zákonem? Byl přidán kvůli proviněním jen do doby, než přijde ten zaslíbený potomek; byl vyhlášen anděly a svěřen lidskému prostředníku. ²⁰Prostředníka není potřeba tam, kde jedná jen jeden, a Bůh je jeden. (Ga 3,19.20)

Osobní studium

V textu Ga 3,19.20 apoštol Pavel pokračuje ve svých myšlenkách o tom, že zákon vydaný na Sínaji nezrušil smlouvu (testament) milosti, kterou Bůh uzavřel s Abrahamem. Tato argumentace je důležitá, protože pokud by teologie jeho oponentů byla správná, zákon by opravdu zrušil smlouvu uzavřenou s Abrahamem. V jaké pozici bychom se jako hříšníci nacházeli, kdyby naše ospravedlnění opravdu záviselo na dodržování zákona – na rozdíl od Boží milosti, která nás zachraňuje? V konečném důsledku bychom byli zcela bez naděje na spasení – samozřejmě pokud si odmyslíme ty křesťany, kteří ještě i dnes tvrdí a rozšiřují bludy o tom, že dokážou zachovávat zákon a nehřešit.

Přestože jednotlivé detaily argumentace v Ga 3,18–20 jsou poměrně složité, Pavlova základní myšlenka je jasná: zákon vydaný na Sínaji doplňuje zaslíbení dané Abrahamovi. Kromě toho byl tento zákon dán lidem prostřednictvím andělů a Mojžíše. Spojení andělů s vydáním zákona se sice v knize Exodus nezmiňuje, ale nachází se na dalších místech Písma (Dt 33,2; Sk 7,53 a Žd 2,2). Slovo „prostředník“ (zprostředkovatel) používá Pavel i v 1Tm 2,5, kde odkazuje na Krista. Ale v Ga 3,19.20 Pavel používá toto slovo ve stejném významu, jak je uvedeno v Dt 5,5, kde Mojžíš v souvislosti s vydáním zákona na Sínaji říká: „Já jsem stál v oné době mezi Hospodinem a vámi, abych vám oznámil Hospodinovo slovo, protože jste se báli ohně a nevystoupili jste na horu.“

Přečti si texty Gn 15,1–6; 18,1–33 a 22,1–18. Jak vypadalo Abrahamovo přímé setkání s Bohem? Jaký přínos mohlo podle tebe takové setkání mít?

Navzdory majestátnosti vydání zákona na Sínaji, kde byl přítomen nespočetný zástup andělů, toto předání zákona bylo nepřímé (od Boha, prostřednictvím andělů a Mojžíše celému lidu). V jasném kontrastu stojí zaslíbení, které Bůh dal přímo Abrahamovi (a zároveň všem věřícím), protože v tomto případě nebyl potřeba žádný zprostředkovatel. Ať je tedy v konečném důsledku zákon jakkoli důležitý, není a ani nemůže být náhradou za zaslíbení spasení prostřednictvím milosti na základě víry. Zákon nám však pomáhá lépe pochopit, jak nádherné zaslíbení jsme dostali.

Aplikace

Přemýšlej o dalších setkáních Boha s člověkem, která máme zaznamenána v Písmu: s Adamem a Evou v zahradě v Edenu (Gn 3); Jákobův žebřík (Gn 28) nebo setkání s Pavlem na cestě do Damašku (Sk 9). Možná jsi ty osobně žádné takové dramatické setkání neprožil. Jakým způsobem se Bůh dal poznat tobě? Přemýšlej o tom, zda není ve tvém životě něco, co by ti mohlo bránit v prožívání podobné bezprostřednosti a blízkosti, jakou prožíval s Bohem Abraham. Co bys mohl udělat, abys byl na takový vztah s Bohem připraven? V této souvislosti je důležité uvědomit si, že Bůh je ve svém konání svrchovaný a nemůžeme si od něj nic vynucovat.

Podněty k zamyšlení

„Během svého otroctví v Egyptě ztratil Boží lid do značné míry znalost zásad smlouvy uzavřené s Abrahamem. Tím, že je vysvobodil z Egypta, chtěl Bůh Izraelcům zjevit svou moc a milost, aby ho mohli milovat a důvěřovat mu. Připoutal je k sobě jako jejich vysvoboditel z časného otroctví.

Jenže Hebrejové postrádali správnou představu o Boží svatosti, o nesmírné hříšnosti svých vlastních srdcí, o své celkové neschopnosti zachovávat ve své vlastní síle Boží zákon a o své potřebě Spasitele.“ (PP 260; NUD 173)

„Boží zákon, který byl v hrozivé velkoleposti oznámen na hoře Sínaj, je vyjádřením odsouzení hříšníka. Úkolem zákona je odsoudit. V zákoně však není nic, co by mělo moc hříšníkovi odpustit a zachránit ho.“ (6BC 1094)

Otázky k rozhovoru:

- 1. Uvažujte o slibech, které jste od různých lidí dostali. Jak jste vnímali ty, co porušili nebo nesplnili slib, který jste od nich dostali? Jaký je váš pohled na to, když se někomu přes jeho úsilí slib nepodařilo splnit? Jak jste se cítili, když jste zjistili, že někdo ani neplánoval svůj slib dodržet? Jak to ovlivnilo vaši důvěru k takovému člověku? Co pro vás znamená skutečnost, že Bohu a jeho slibům můžete důvěřovat? Jak se můžete naučit stále více důvěřovat Božím zaslíbením?*
- 2. Ve kterých oblastech jsme ve velkém nebezpečí, že nás okolí tak ovlivní k špatnému, že ztratíme ze zřetele důležitost pravd, které nám Bůh svěřil? Jak se můžeme naučit rozpoznat, kdy na nás začnou působit hříšné vlivy okolí? Jak se vůči nim můžeme bránit?*

Shrnutí

Vydání zákona na Sínaji nezrušilo platnost zaslíbení, které dal Bůh Abrahamovi. Zákon nezměnil ani podstatu zaslíbení. Zákon jsme dostali, abychom si dokázali uvědomovat skutečnou velikost naší hříšnosti. Díky zákonu zároveň poznáváme, jak moc potřebujeme Boží milost, která tvoří základ zaslíbení daného Abrahamovi a všem těm, kteří přišli po něm.